

5. 2. 2004

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Věcný záměr zákona o nemocenském pojištění

Přinášíme Vám text věcného záměru zákona o nemocenském pojištění. Nová právní úprava v oblasti nemocenského pojištění je velmi potřebná. Současný systém je nevyhovující. Příjmová solidarita je příliš vysoká. Systém nemá dostatečné vnitřní ani vnější mechanismy, které by bránily jeho zneužívání - přes neustále se zlepšující zdravotní stav obyvatel ČR, nemocnost, podle statistik, stoupá.

Nemocenské pojištění v Čechách bylo zavedeno v roce 1888.

Principy, z kterých se tehdy vycházelo, jsou stále aktuální:

- **všeobecnost pojištění.** Nemocenského pojištění byli od počátku účastni dělníci a provozní úředníci zaměstnaní prakticky ve všech hospodářských odvětvích.

- **obligatornost pojištění.** Nemocenské pojištění zaměstnanců mělo nucenou povahu, tzn., že občané, na které se zákon vztahoval, byli pojištěni nezávisle na své vůli, popř. na vůli svého zaměstnavatele.

- **solidarita.** V rámci systému byli pojištěnci, které nepostihla sociální událost (např. neonemocněli) solidární s pojištěnci, které sociální událost postihla. Pojištěnci s vyššími příjmy byli solidární s pojištěnci s příjmy nižšími, popř. s pojištěnci bez příjmů.

- **obligatornost nároků.** Nárok na dávky byl od počátku konstruován typicky jako obligatorní, tzn. že při splnění stanovených podmínek vznikl přímo ze zákona bez ohledu na vůli nositele pojištění.

Tyto základní rysy jsou zachovány i v rámci navrhovaného věcného záměru nového zákona o nemocenském pojištění, který vypracovalo Ministerstvo práce a sociálních věcí. Úkol připravit nový zákon o nemocenském pojištění vyplývá i z koncepce reformy veřejných rozpočtů, v jejímž rámci byly přijaty **významné parametrické změny** v systému nemocenského pojištění **od 1.1. 2004**. Jde zejména o **prodloužení rozhodného období, z něhož se vypočítávají dávky, ze 3 měsíců na dvanáct, o snížení procentní sazby pro výpočet nemocenského v prvních třech dnech trvání pracovní neschopnosti z 50 % na 25 % a o redukci příjmů na 90% do první redukční hranice v období prvních 14 kalendářních dnů trvání pracovní neschopnosti a potřeby ošetřování člena rodiny**. Tyto principy parametrických změn jsou zachovány i věcném záměru.

Nová právní úprava v oblasti nemocenského pojištění je velmi potřebná. Současný systém je nevyhovující. Příjmová solidarita je příliš vysoká. Systém nemá dostatečné vnitřní ani vnější mechanismy, které by bránily jeho zneužívání - přes neustále se zlepšující zdravotní stav obyvatel ČR, nemocnost, podle statistik, stoupá. Navíc je současný systém

velmi nákladný. Problémy souvisí s organizací a financováním zdravotnictví, s problémy trhu práce a systémem sociálních dávek. Dosavadní systém málo přispívá k platnosti zásady, že práce se musí vyplatit.

Věcný záměr nového zákona o nemocenském pojištění ve středu 4.2.2004 projednávala vláda.

Hlavními principy nové právní úpravy jsou:

- **jednotnost systému** (bude jednotný pro všechny pojištěné osoby – zaměstnance, příslušníky ozbrojených sborů i pro OSVČ)
- **zvýšení spravedlnosti** (do výše nemocenského se více promítne výše příjmu)
- **účinnější prostředky proti zneužívání** (bude lépe upraveno posuzování a uznávání pracovní neschopnosti, budou zavedeny vysoké pokuty za neplnění povinností a bude i možno odejmout oprávnění k uznávání pracovní neschopnosti)
- **systém bude vyrovnanější** a bude snížen jeho podíl na veřejných financích (navrhuje se jako finančně neutrální a neměl by zatěžovat státní rozpočet. Tedy – vybere se tolik, kolik se vyplatí na nemocenských dávkách a kolik činí správní výdaje potřebné k provádění nemocenského pojištění,
- **zajistí dodržení mezinárodních závazků**

Základní navrhované změny:

Léčebný režim – bude přesněji definován a budou zprůsněny sankce za jeho porušování. Ministerstvo práce a sociálních věcí navrhuje větší zainteresovanost zaměstnavatele a jeho možnost rozvázání pracovního poměru se zaměstnancem, který léčebný režim nedodržuje a dobu pracovní neschopnosti zneužívá. Zároveň budou přesněji definovány povinnosti zdravotnických zařízení a zvýšeny sankce za jejich porušování (až 500 tisíc korun).

Náhrada mzdy – namísto nemocenského bude po stanovenou dobu (navrhuje se v prvních 14 kalendářních dnech pracovní neschopnosti) poskytovat náhradu mzdy zaměstnavatel. Náhrada mzdy bude poskytována v procentní výši tak, aby v průměru odpovídala dosavadnímu příjmu z nemocenského s tím, že za první tři pracovní dny bude poskytována ve snížené výměře. Ministerstvo navrhuje **35%** z vyměřovacího denního základu oproti současným 25%. Náhrada mzdy nebude zdaněna a ani z ní nebude placeno pojistné. Zaměstnavatel bude moci zaměstnanci zvýšit

náhradu mzdy i nad rámec zákonného minima. Pro organizace zdravotně postižených by mělo platit speciální řešení – polovina výdajů spojených s úhradou náhrady mzdy za dobu pracovní neschopnosti jim bude hrazena ze státního rozpočtu. Důvodem navrhované změny je snaha zamezit zneužívání systému zaměstnanci i zaměstnavateli, zainteresovat zaměstnavatele více na systému nemocenského pojištění a na vývoji pracovní neschopnosti s tím, aby pro své zaměstnance systematicky vytvářel zdravé pracovní podmínky. Tato praxe je běžná a s úspěchem využívána ve větší či menší míře ve většině států Evropské unie.

Pojistné – část pojistného placená zaměstnavatelem na nemocenské pojištění bude snížena, nejméně o 1,3% (na 2%), což odpovídá očekávaným zvýšeným výdajům zaměstnavatelů z důvodu poskytování náhrady mzdy.

Nemocenské – bude náležet od 15. kalendářního dne nemoci, a to za kalendářní dny. Bude zaveden systém redukčních pásem pro zápočet výdělku, z něhož bude nemocenské počítáno: příjem bude započítáván z 90% do částky odpovídající průměrné mzdě v národním hospodářství, ze 60% v pásmu mezi jedno násobkem a jedno a půl násobkem průměrné mzdy v národním hospodářství a ze 30% v pásmu mezi jedno a půl násobkem a tří násobkem této mzdy. Procentní sazba za pracovní neschopnost do 183. dne bude vyšší (cca 70%), poté nižší (cca 60%). Bude zrušeno zvýhodnění při souběžných pracovních poměrech. Nemocenské bude provádět nositel pojištění – ČSSZ (OSSZ). Zároveň se zvažuje, zda bude omezeno zvýhodnění (plná mzda po dobu jednoho měsíce pracovní neschopnosti pro poslance, soudce, státní zástupce a příslušníky ozbrojených sborů (a státní služby).

Na věcném záměru zákona o nemocenském pojištění se pracuje již od roku 2002. Jeho principy několikrát projednávala RHSD, naposledy dne 20.11.2003.

V Praze dne 3. února 2004